

УДК: 371.134:33(430)

Лариса ОТРОЩЕНКО
м. Суми

Професійна підготовка майбутніх фахівців економічного профілю в Німеччині

У статті розглядаються особливості організації професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю у Німеччині. Проаналізовано нормативно-правову базу функціонування вищої освіти країни, зміст навчання та форми проведення занять у навчальних закладах вищої економічної освіти Німеччини. Звертається увага на дисципліни, за якими ведеться підготовка спеціалістів економічного профілю.

У час, коли Україна перебуває на порозі нових змін, обравши вступ до Європейського Союзу (ЄС), велика увага приділяється впровадженню європейських соціальних, економічних і політичних стандартів.

Одним із елементів Європейського Союзу є спільний ринок робочої сили, тому при вступі України до ЄС ключову роль відіграватиме професійна освіта і рівень професійної підготовленості вітчизняних спеціалістів. Тому професійна освіта, передусім, повинна бути спрямована на задоволення потреб економіки в кадровому потенціалі.

На наш погляд, для досягнення належного рівня конкурентоспроможності на європейському ринку праці потрібно глибше аналізувати провідні тенденції в європейській та світовій освіті, особливо тепер, в час, коли Україна підписала Болонську конвенцію про узгодження системи вищої освіти європейських країн.

З огляду на вищезазначені особливості сучасного етапу розвитку, наша країна потребує висококваліфікованих фахівців, зайнятих у сфері економіки. Успішне становлення професійної освіти і рівня професійної підготовленості вітчизняних спеціалістів економічного профілю неможливо без належного опрацювання досягнень зарубіжних країн у цій сфері, коли простежується єднання Заходу й Сходу.

Німеччина, як країна, яка має високу якість освіти, яка задіяна в більш ніж 100 програмах міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти, яка є торговельним партнером України за рівнем зовнішньої торгівлі, варта детального вивчення досвіду підготовки фахівців економічного профілю.

Порівняльний аналіз української та німецької систем професійної економічної освіти зумовлений низкою чинників. Німеччина – країна, яка має з Україною не лише давні культурні, політичні, наукові та економічні зв'язки, але й подібні, в рамках життєдіяльності одного покоління: історичні, соціально-економічні та демократичні основи розвитку суспільства. Відомо, що в середині ХХ століття перед німецьким народом, як і перед сучасними українцями, стояло завдання переходу від тоталітарного режиму з відносно централізованою економікою до демократичної держави з ринковою системою господарювання. Метою реформ кінця 1940-1950 років в Німеччині була проголошена розбудова «соціально

орієнтованої держави», що цілком збігається з завданнями сьогодення нашої країни. Крім того, для України, в умовах її адаптації до вимог загальноєвропейського освітнього простору, цікавим є досвід трансформації системи економічної освіти колишньої НДР у напрямі її зближення з освітньою системою ФРН після об'єднання Німеччини.

Отже, метою даної статті є виявлення особливостей організації професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю Німеччини.

Нині Німеччина має великий попит на фахівців економічного профілю та кваліфікованих фахівців, тому що виробничі питання вирішуються сьогодні ще далі більше науковими методами та за допомогою технічних засобів й інформаційних технологій. Саме тому в Німеччині до цих спеціалістів ставляться високі вимоги та водночас створюються необхідні умови для їх підготовки. Незважаючи на те, що підтримка якості економічної освіти потребує значних інвестицій з боку держави та федеральних земель (державне фінансування вищої школи існує в Німеччині із 1806 року, 90 відсотків відшкодувань надходить із бюджету федеральних земель), її економічна ефективність окупає ці витрати.

Слід зазначити, що, згідно статистичних даних, економічні спеціальності є найбільш популярними серед абітурієнтів у Німеччині (див. рис. 1). Перше місце займає спеціальність «Економіка підприємства», випереджаючи юриспруденцію та соціальні науки¹.

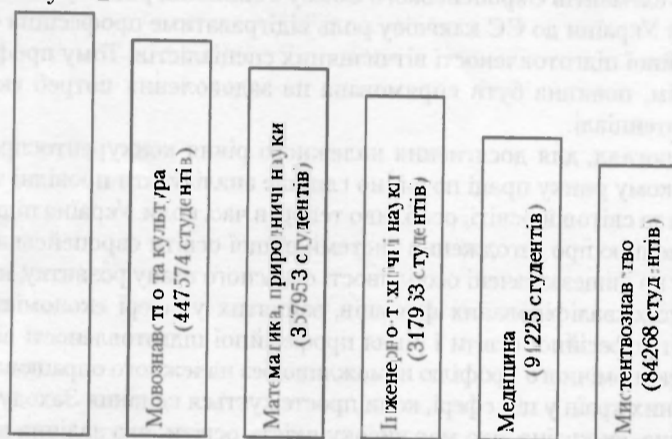

Рис. 1. Пріоритетні спеціальності у вищих навчальних закладах Німеччини

Для характеристики правових засад економічної освіти і підготовки економістів у Німеччині суттєве значення має децентралізований характер управління освітою в цій країні, внаслідок чого тут функціонує декілька рівнів: загальнодержавний, федеральний, регіональний та муніципальний.

За Конституцією Німеччини, держава має право загального контролю за освітою, який здійснюється за допомогою Міністерства освіти, науки, досліджень й технологій, Комітету з наукових досліджень і питань освіти, Ради з питань освіти, Постійної Конференції міністрів культури земель, Конференції ректорів вузів. Відповідальність за вищу освіту конституційно покладається на суб'єктів федерації. Їх всього – 16.

¹ Spiewak Martin // Deutschland. – 2005. – № 1. – S. 45.

Нормативно-правовою в Німеччині й поширюється в Основний Закон (Grundgesetz) особистості і відповідно до її професію; Рамковий Закон (Gesetz vom 8. August 2002, Berlin), особливості навчального процесу, професорсько-викладацького співробітництва про сприяння освіті (Bundesgesetz zur Reform der Hochschulverwaltung, Gesetz zur Förderung der Hochschulqualität, Gesetz zur Förderung der Hochschulqualität) гарантує державну допомогу.

В Основному Законі закріплено розпорядження для законності вищої освіти. Зауважимо, що землі зобов'язані у встановленому порядку розглядати економічні спеціальності, які входять у

в Німеччині готують за нас:

- Народне господарство
- Економіка підприємства
- Економічна педагогіка
- Економічна інформатика
- Міжнародна економіка (Volkswirtschaftslehre)

На думку Вольфганга Вольфа, ректора Академії реклами та маркетингу, критеріями при виборі фахівця є інтерес (чим мені цікаво займатися), бажання робити в професійній сфері необхідними якостями для

Як пов'язані ці три критерії?

Про

інт

Рис...

² Henning W Studienführer

³ Henning W Studienführer

її кра-
їсько-
ї осві-
після

сійної

лю та
ні що-
орма-
зискі
жаю-
ицій з
ли іс-
гу фе-

ості є
місце
енцію

Нормативно-правовою базою, що регулює функціонування вищої освіти в Німеччині й поширюється на вищу економічну освіту, виступає низка законів: Основний Закон (Grundgesetz), який гарантує кожному право вільного розвитку особистості і відповідно до нахилів та здібностей вільно обирати місце навчання і професію; Рамковий Закон про вищу освіту (Hochschulrahmengesetz in der Fassung vom 8. August 2002, Berlin), який визначає головні завдання вузів Німеччини, особливості навчального процесу у різних типах вузів, права і обов'язки студентів, професорсько-викладацького персоналу, науково-дослідну роботу; Закон про сприяння освіті (Bundesausbildungsforderungsgesetz vom 1.04.2001), який гарантує матеріальну допомогу на навчання; Закон про реформу оплати професорів (Gesetz zur Reform der Professorenbesoldung vom 16.02.2002), який стимулює якість викладання, Закон про сприяння удосконаленню професійної кваліфікації (Gesetz zur Forderung der beruflichen Aufstiegsfortbildung vom 1.01.1996), який гарантує державну допомогу для підвищення професійної кваліфікації.

В Основному Законі зазначається, що федерація має право видавати рамкові розпорядження для законодавства земель з питань загальних принципів у сфері вищої освіти. Зауважимо, якщо федерація видає рамкові розпорядження, то землі зобов'язані у встановлений законом строк прийняти адекватні закони.

Розглядаючи економічну освіту Німеччини, передусім необхідно з'ясувати, які спеціальності входять у цю сферу. Майбутніх фахівців економічного профілю в Німеччині готують за наступними напрямками:

- Народне господарство (Volkswirtschaftslehre);
- Економіка підприємства (Betriebswirtschaftslehre);
- Економічна педагогіка (Wirtschaftspädagogik);
- Економічна інформатика (Wirtschaftsinformatik);
- Міжнародна економіка підприємства (Internationale Betriebswirtschaftslehre)².

На думку Вольфганга Хеннінга, доктора філософських наук, доцента Баварської Академії реклами та спеціальної вищої школи в Нюрнберзі, вирішальними критеріями при виборі фаху економіста майбутнім студентом є: професійний інтерес (чим мені цікаво займатися під час навчання?), професійне бажання (що я бажаю робити в професійному житті?) та професійна придатність (чи володію я необхідними якостями для виконання певних професійних обов'язків?)³.

Як пов'язані ці три критерії між собою? На рис. 2 відображене співвідношення цих критеріїв.

Рис. 2. Вирішальні критерії при виборі фаху.

² Henning W. Studienfuhrer Wirtschaftswissenschaften. – Lexika Verlag, 1999. – S. 14.

³ Henning W. Studienfuhrer Wirtschaftswissenschaften. – Lexika Verlag, 1999. – S. 14.

коно-
ління
одер-
за ос-
ень й
осві-
ів ву-
ів фе-

Було б ідеально, якби всі три критерії настільки співвідносились, щоб кількість перехрещень була якомога більшою.

На наш погляд, для зменшення ризику неправильного вибору професії молодим людям слід ретельно ознайомитись зі змістом вибраної професійної діяльності та вимогами до особистості професіонала, адже професія економіста ставить досить жорсткі вимоги до психофізіологічних властивостей людини. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє нам стверджувати, що фахівці з освіти в Німеччині приділяють велику увагу виявленню та розвитку особистісного потенціалу майбутніх фахівців економічного профілю. Нині у Німеччині точиться дискусія щодо проведення попереднього тестування абітурієнтів та студентів першого року навчання. Німецькі фахівці у сфері вищої освіти вважають, що ці заходи сприятимуть інтенсивності процесу підготовки фахівців та якості підготовки, й водночас зниженню відсіву студентів⁴.

Ми згодні з доктором Хеннінгом щодо якостей, які повинні бути притаманні майбутньому фахівцю з економіки:

- Робоча дисципліна, наполегливість, мотивація.
- Володіння фундаментальною навчальною та робочою технікою.
- Готовність до навчання та добре треновану пам'ять.
- Вміння добре висловлюватися рідною мовою.
- Вільне володіння іноземною (англійською) мовою та здатність до покращення цих знань.
- Поглиблене та гарантоване розуміння шкільного курсу математики.
- Володіння текстовим редактором та іншими комп'ютерними програмами;
- Здатність до критики, навіть до самокритики.

В Німеччині майбутні фахівці економічного профілю отримують вищу освіту в 70 університетах (Universitate) й наукових вищих школах (Wissenschaftliche Hochschulen) та в 87 спеціальних вищих школах (Fachhochschulen). Існують також інші заклади, які пропонують економічну освіту: професійні академії (Berufsschulen), спеціальні академії (Fachakademien), академії управління (Verwaltungsschulen), економічні академії (Wirtschaftsakademien). Але ці заклади до сфери вищої освіти не належать.

Проаналізуємо особливості навчання в університетах та спеціальних вищих школах. Слід зазначити, що студенти в Німеччині мають змогу вивчати економічну педагогіку та теорію народного господарства лише в університетах або в наукових вищих навчальних закладах. Той, хто бажає отримати науковий ступінь в сфері економіки, повинен навчатися також в одному із цих закладів, тому що лише в дипломі університету є додаток, що випускник в змозі самостійно виконувати наукові дослідження.

Спеціальні вищі школи – наймолодший тип навчальних закладів в Німеччині, які з'явились після 1970 року як альтернатива університетам і займають важливе місце в загальній системі вищої освіти країни. Головне завдання спеціальних вищих шкіл – орієнтація на практику⁵.

Майже кожен третій абітурієнт вибирає навчання в цих закладах, тривалість навчання в яких, зазвичай коротша, ніж в університетах⁶.

⁴ Ворожейкина О. Высшее образование в ФРГ: пути развития // Современная Европа. – 2004. – №4. – С. 126.

⁵ Henning W. Studienführer Wirtschaftswissenschaften. – Lexika Verlag. – 1999. – S. 19-20.

Навчання в них орієнтоване на набуття знань та технічних методів при вирішенні спеціальних завдань. Для спеціалізації для самостійної діяльності лише університети мають право для випускників меншим балом (1,5) екстерном отримання ступеня яких потрібно біля вищих шкіл с:

- орієнтація на практичне застосування;
- узгодження у вимогах з практичними завданнями;
- передача прагматичних знань;
- зв'язок диплома з практичними завданнями;
- принцип дотримання професійних стандартів;
- викладацький персонал;
- два семестри навчання.

Навчання як і в університетах на два етапи: базове навчання (Vordiplom). Базове навчання (Vordiplom). Біля базового навчання мають бути базові знання. Серед спеціальних навчальних закладів та баланс основ економіки та спеціальних навчальних закладів виробництва, мікро- та макроекономіки, спеціалізації, економіки приватного підприємства.

Після складання іспитів студент для повного отримання диплома повинен вибрати спеціальність. Вибір спеціальності здійснюється за вибором. Вибір спеціальності здійснюється за вибором. Вибір спеціальності здійснюється за вибором.

Під час поглибленого навчання пропонують предметні спеціальності: загально-економічні науки, економіка сільськогосподарського виробництва, економіка транспортування, ви-

⁶ Schindler G. Some Facts about the German Higher Education System. – 1994. – №4. – P. 105.

⁷ Tatsachen über Deutschland. – 1999. – S. 19-20.

⁸ Henning W. Studienführer Wirtschaftswissenschaften. – Lexika Verlag. – 1999. – S. 19-20.